

Suma teologická, 1. časť, 13. otázka, 5. - 8. článok

Tomáš Akvinský

5. Čísa nejaké mená vypovedajú o Bohu a stvoreníach jednoznačne (*univoce*) alebo mnohoznačne (*æquivoce*)

I q. 13 a. 5 arg. 1

Pri piatom sa postupuje takto: Zdása, že tie (mená), ktoré sa vypovedajú o Bohu a stvoreníach, sa o nich vypovedajú jednoznačne. Totiž všetko mnohoznačné sa privádza na jednoznačné, ako mnohé na jedno. Lebo ak sa meno „pes“ vypovedá mnohoznačne o štekajúcom amorskom, [1] je nevyhnutné, aby sa o nejakých vypovedalo jednoznačne, totiž o štekajúcich, lebo inak by sa postupovalo donekonečna. Jestvujú však jednoznační činitelia, ktorí sa zhodujú so svojimi účinkami v mene i definícii, napríklad človek plodí človeka. Jestvujú však aj mnohoznační činitelia, napríklad keď slnko zahrieva, hoci samo je teplé iba mnohoznačne. Zdá sa teda, že prvý činiteľ, na ktorého sa privádzajú všetci ostatní, je jednoznačný. A tak tie (mená), ktoré sa vypovedajú o Bohu i stvoreníach, sa vypovedajú jednoznačne.

I q. 13 a. 5 arg. 2

Okrem toho, medzi mnohoznačnými mivecami nejestvuje podobnosť. No pretože je stvorenie v nejakej podobnosti s Bohom, ako to stojí v knihe *Genesis* 1, 26 „Urobme človeka na náš obraz a podobu“, zdá sa, že niečo jednoznačne sa vypovedá o Bohu a stvoreníach.

I q. 13 a. 5 arg. 3

Okrem toho, miera je rovnorodá smeraným, ako sa hovorí v 10. knihe *Metafyziky*. [2] No Boh je prvou mierou všetkých súcien, ako sa tu hovorí. Teda Boh je rovnorodý so stvoreniami. A tak sa niečo môže jednoznačne vypovedať o Bohu a stvoreníach.

I q. 13 a. 5 s. c. 1

No proti tomu stojí, že ak sa niečo vypovedá o niečom podľa toho istého mena a nie podľa toho istého pojmového vymedzenia, vypovedá sa o nich mnohoznačne. No nijaké meno nepatrí Bohu v tomzmysle, v akom sa vypovedá o stvorení, lebo múdrosť v stvorení je kvalita, nie však v Bohu. Rozličnosť rodu však mení pojmové vymedzenie, pretože (rod) je časťou definície. A ten istý dôvod platí o iných menách. Teda čokoľvek sa vypovedá o Bohu a stvoreníach, vypovedá sa mnohoznačne.

I q. 13 a. 5 s. c. 2

Okrem toho, Boh je vzdialenejší od stvorení než stvorenia od seba navzájom. No na základe vzdialenosti niektorých stvorení dochádza k tomu, že nie je možné o nich vypovedať nič jednoznačné, ako je to v prípade tých, ktorí sa nezhodujú v nijakom rode. Teda tým skôr sa o Bohu a stvoreníach nemôže nič vypovedať jednoznačne, ale všetko sa vypovedá mnohoznačne.

I q. 13 a. 5 co.

Odpovedám, pričom treba povedať, že je nemožné, aby sa niečo vypovedalo o Bohu a stvoreníach jednoznačne. Je to preto, lebo každý účinok nie je primeraný sile účinnej príčiny. Totiž neprijíma podobu činiteľa v tom istom zmysle, ale obmedzene, a to tak, že v účinkoch je rozlíšene a zmnožene, no v príčine je jednoducho a v tom istom spôsobe. Napríklad ako slnko podľa jednej sily spôsobuje mnohé a rozmanité formy nižších veciach. Tým istým spôsobom, ako sa vyššie povedalo, všetky dokonalosti vecí, ktoré sú v nich rozlíšene a zmnožene, vopred existujú v Bohu v jednote (*unite*). Tak teda, keď sa nejaké meno, ktoré vyjadruje nejakú dokonalosť, vypovedá o stvorení, označuje túto dokonalosť ako odlišnú od iných dokonalostí a to podľa zmyslu definície. Napríklad, keď sa meno „múdry“ vypovedá o človeku, označujeme ním nejakú dokonalosť, ktorá je odlišná od esencie človeka, od jeho moci, bytia a odvšetkého podobného. No keď ho vyslovíme o Bohu, nemáme v úmysle označiť nič odlišné od esencie, moci či jeho bytia. A tak keď meno „múdry“ vypovedáme o človeku, určitým

spôsobom sa tým vymedzuje a vystihuje označovaná vec. No ak savypovedá o Bohu, ponecháva označenú vec nevystihnutú a presahujúcu označovaniemena. A preto je zrejmé, že meno „múdry“ sa nevypovedá o Bohu a človeku v tomistom zmysle. A to isté platí aj o ostatných (menách). Preto sa nijaké menonevypovedá o Bohu a stvoreniach jednoznačne.

No nevypovedá sa ani čistomnohoznačne, ako hovorili niektorí. Pretože keby to tak bolo, na základestvoreni by nebolo možné o Bohu nič poznať a ani dokázať, pretože by vždynastával klam mnohoznačnosti. To však odporuje filozofom, ktorí dokazujú o Bohumnohé veci, tak aj Apoštolovi, ktorý v *ListeRimanom* 1, 20 hovorí: „Neviditeľné Božie veci možno vidieť a sú poznanéskrže to, čo je stvorené.“ Treba teda povedať, že podobné mená sa vypovedajú oBohu a stvoreniach analogicky (*secundumanalogiam*), a to z hľadiska vzťahu (*secundumproportionem*).

A to[3]môže byť u mien dvojaké: buď že mnohé veci majú vzťah k jednému (*ad unum*), ako sa „zdravý“ vypovedá olietku a moči, keďže oba sú v poriadku a vzťahu k zdraviu živočích; toto jeznakom a tamto príčinou. Alebo má jedno vzťah k druhému, ako sa „zdravý“vypovedá o lieku a živočíchovi, keďže liek je príčinou zdravia, ktoré je vživočíchovi. A týmto spôsobom sa niektoré (mená) vypovedajú o Bohu astvoreniach analogicky, a nie čisto mnohoznačne ani jednoznačne. Boha totižnemôžeme pomenúvať inak než zo stvoreni, ako sa povedalo vyššie. A tak, nech sačokoľvek vypovedá o Bohu a stvoreniach, vypovedá sa na základe poriadkustvorenia k Bohu ako k princípu a príčine, v ktorej vopred existujúnajvznešenejším spôsobom všetky dokonalosti vecí. A tento spoločný spôsobvypovedania (*communitatis*) jeuprostred medzi čistou mnohoznačnosťou a úplnou jednoznačnosťou. Totiž u týchmien, ktoré sa vypovedajú analogicky, nie je jedno pojmové vymedzenie, ako je to u jednoznačných; no nie sú ani úplne rozdielne, ako je to u mnohoznačných.No meno, ktoré sa takto mnohorako vypovedá, označuje rozdielne vzťahy k niečomu jednému. Napríklad meno „zdravý“ vypovedané o moči, označuje znak zdraviaživočicha, avšak vypovedaný o lieku označuje príčinu tohto zdravia.

I q. 13 a. 5 ad 1

K prvému treba povedať, že aj keď savo výpovediach nevyhnutne privádza všetko mnohoznačné na jednoznačné, predsa voblasti činnosti, jednoznačnému činiteľovi nevyhnutne predchádza nejednoznačnýčiniteľ. Totiž nejednoznačný činiteľ je všeobecnou príčinou celého druhu, akoslnko je príčinou vzniku všetkých ľudí. Jednoznačný činiteľ nie je všeobecnoupríčinou celého druhu (lebo inak by bol príčinou seba samého, keďže jeobsiahnutý v druhu), ale je čiastkovou príčinou vzhľadom na to individuum,ktorého ustanovuje v účasti na druhu. Teda všeobecná príčina nie jejednoznačným činiteľom. Avšak všeobecná príčina predchádza čiastkovú. Tentovšeobecný činiteľ, aj keď nie je jednoznačný, predsa nie je úplne mnohoznačný, pretože inak by nevytváral nič seba podobné. No možno ho nazvať analogickýmčiniteľom, ako sa vo výpovediach všetko jednoznačné privádza na jedno prvé,ktoré nie je jednoznačné, ale analogické, a na to, čím je súcno.

I q. 13 a. 5 ad 2

K druhému treba povedať, že podobnosťstvorenia s Bohom je nedokonalá, pretože ani neznázorňuje podobnosť v rode, akosa povedalo vyššie.

I q. 13 a. 5 ad 3

K tretiemu treba povedať, že Boh nieje miera primeraná meranému. Preto nie je nevyhnutné, aby Boh a stvorenia boliobsiahnutí v jednom rode.

I q. 13 a. 5 ad 4

Tie (argumenty), ktorými sa zastávaopačný názor, vedú k záveru, že tieto mená sa o Bohu a stvoreniach vypovedajújednoznačne, no nie však, že sa vypovedajú mnohoznačne.

6. Čisa mená za predpokladu, že sa vypovedajú analogicky, vypovedajú prvotne o Bohualebo o stvoreniach

I q. 13 a. 6 arg. 1

Pri šiestom sa postupuje takto: Zdása, že mená sa prvotne (*per prius*) vypovedajú skôr o stvoreniach než o Bohu. Lebo ako niečo poznávame, tak topomenúvame, pretože mená sú podľa Filozofa znakmi pojmov.[4]No prvotne poznávame stvorenie než Boha. Teda mená, ktoré dávame, prvotnepatria skôr stvoreniam než Bohu.

I q. 13 a. 6 arg. 2

Okrem toho, podľa Dionýza v diele *O Božích menách* sa píše, že „Bohapomenúvame zo stvorenií“.[5]No mená prenesené zo stvorenií na Boha sa prvotne vypovedajú skôr o stvoreniach než o Bohu, napríklad ako lev či kameň a im podobné. Teda všetky mená, ktoré savypovedajú o Bohu a stvoreniach, sa prvotne vypovedajú skôr o stvoreniach než o Bohu.

I q. 13 a. 6 arg. 3

Okrem toho, všetky mená, ktoré saspoločne vypovedajú o Bohu a stvoreniach, vypovedajú sa o Bohu ako o príčinevšetkého, ako hovorí Dionýz.[6]No čo sa o niečom vypovedá ako o príčine, vypovedá sa o ňom druhotne (*per posterius*), lebo prvotne sa zdravým nazýva skôr živočích než liek, ktorý je príčinou zdravia. A takéto mená saprvotne vypovedajú skôr o stvoreniach než o Bohu.

I q. 13 a. 6 s. c.

No proti tomu stojí, čo sa hovorí v *Liste Efezanom* 3, 14 - 15: „Zohýnamkolená pred Otcom Pána nášho Ježiša Krista, z ktorého sa pomenúva všetkootcovstvo na nebi i na zemi.“ A ten istý dôvod, zdá sa, že platí o inýchmenách, ktoré sa vypovedajú o Bohu a stvoreniach. Teda takéto mená sa prvotnevypovedajú skôr o Bohu než o stvoreniach.

I q. 13 a. 6 co.

Odpovedám, pričom treba povedať, ževo všetkých menách, ktoré sa o mnohých veciach vypovedajú analogicky, jenevyhnutné, aby sa všetky vypovedali vzhľadom na jedno a preto sa toto jednomusí uvádzať v definícii všetkého. A pretože pojem, ktorý je označovaný menom, je definícia, ako sa hovorí v 4. knihe *Metafyziky*, [7] je nevyhnutné, aby sa toto meno prvotne vypovedalo o tom, čo sa uvádza v definícii všetkého ostatného, a druhotne o ostatnom podľa poriadku, v akom sútomuto prvému bližšie alebo ďalej; napríklad ako pojem „zdravý“, ktorý savypovedá o živočíchovi, spadá do definície „zdravého“, ako sa vypovedá o lieku, ktorý je zdravý, keďže zapríčiňuje zdravie v živočíchovi; a do definície „zdravého“, ako sa vypovedá o moči, keďže je znakom zdravia živočicha.

Tak teda všetky mená, ktorá sa o Bohu vypovedajú metaforicky, sa prvotne vypovedajú skôr o stvoreniach než o Bohu, pretože ak by sa vypovedali o Bohu, neoznačovali by nič iné než podoby s týmito stvoreniami. Príkladom je (výraz) „smať sa“ vyslovený o lúke: neznamená ničiné než to, že lúka, keď kvitne, je podobná človeku, keď sa smeje, a to podľa podobnosti úmery (*proportio*). Napríkladaj slovo „lev“, keď je vyslovené o Bohu, neoznačuje nič iné než to, že sa Boh vzťahuje k svojim mocným činom tak, ako sa vzťahuje lev k svojim. A tak jezrejme, že keď sa tieto mená vypovedajú o Bohu, ich spôsob označovania nemožno definovať inak, iba ak pomocou toho, čo sa vypovedá o stvoreniach.

No u iných mien, ktoré sa o Bohu nevypovedajú metaforicky, by bol ten istý význam, ak by sa o Bohu vypovedal lenkauzálnne, ako sa niektorí domnievali. Teda keby sa povedalo, že Boh je dobrý, neznamenalo by to nič iné než to, že Boh je príčinou dobroty stvorenia a tak by meno „dobrý“ obsahovalo vo svojom pojme dobrotu stvorenia. A tak by sa „dobrý“ vypovedalo prvotne skôr o stvorení než o Bohu.

No vyššie sa ukázalo, že takéto mená sa o Bohu nevypovedajú len kauzálnne, ale aj esenciálne (*essentialiter*). Ak sa povie, že Boh je dobrý alebo múdry, neoznačuje sa tým len to, že je príčinou múdrosti alebo dobroty, ale aj to, že v ňom vopred existujú vznešenejším spôsobom. A preto na základe toho treba povedať, že z hľadiska samotnej menom označovanej veci sa prvotne vypovedajú skôro Bohu než o stvorení, pretože od Boha tieto dokonalosti vychádzajú dostvorenií. No z hľadiska dávania mena prvotne (*per prius*) pomenúvame stvorenia, ktoré prvotne poznávame. Preto aj spôsob označovania majú taký, aký patrí stvoreniam, ako sa povedalo vyššie.

I q. 13 a. 6 ad 1

K prvému treba povedať, že táto námietka platí vzhľadom na dávanie mien.

I q. 13 a. 6 ad 2

K druhému treba povedať, že neplatíto isté pri menách, ktoré sa o Bohu vypovedajú metaforicky, a pri iných menách, ako sa už povedalo.

I q. 13 a. 6 ad 3

Pri treťom treba povedať, že táto námietkaby platila, keby sa tieto mená vypovedali len o Bohu kauzálne a nie esenciálne, ako sa „zdravý“ vypovedá o lieku.

7. Či sanejaké mená, ktoré sa vypovedajú o Bohu, vypovedajú časovým spôsobom

I q. 13 a. 7 arg. 1

Pri siedmom sa postupuje takto: Zdása, že mená, ktoré uvádzajú vzťah k stvoreniam, sa nevypovedajú o Bohu časovým spôsobom. Totiž všetky takéto mená označujú Božiu podstatu, ako sa všeobecnehovorí. Aj Ambróz[8] hovorí, že meno „Pán“ je menom moci, ktorá je Božou podstatou, a meno „Stvoriteľ“ označuje Božiu činnosť, ktorá je jeho esenciou. No Božia podstata nie je časová, ale večná. Teda takéto mená sa nevypovedajú časovým spôsobom, ale naspôsob večnosti.

I q. 13 a. 7 arg. 2

Okrem toho, to, čomu niečo patrí nazáklade času, môže byť označené ako vytvorené, lebo čo je biele na základe času, sa stalo bielym. No Bohu nepatrí byť stvorený. Teda o Bohu sa nevypovedánič časovým spôsobom.

I q. 13 a. 7 arg. 3

Okrem toho, ak sa nejaké mená vypovedajú o Bohu časovým spôsobom na základe toho, že obsahujú vzťah k stvoreniam, zdá sa, že ten istý dôvod majú všetky mená, ktoré obsahujú vzťah k stvoreniam. No nejaké mená, ktoré obsahujú vzťah k stvoreniam, sa o Bohu vypovedajú od večnosti; totiž od večnosti poznal a miloval stvorenie, ako stojív *Jer 31, 3*: „V neustálej láske somťa miloval“. Teda aj iné mená, ktoré obsahujú vzťah k stvoreniam ako „Pán“ a „Stvoriteľ“ sa o Bohu vypovedajú od večnosti.

I q. 13 a. 7 arg. 4

Okrem toho, takéto mená označujúvzťah. Teda onen vzťah musí byť niečím v Bohu alebo len v stvorení. No nie jemožné, aby bol niečím len v stvorení, pretože Boh by mal meno „Pán“ na základe opačného vzťahu, ktorý je v stvoreniach. No nič nemá meno od svojho opaku. Ostáva teda, že vzťah je tiež niečím v Bohu. No v Bohu nemôže byť nič časovým spôsobom, pretože sám je nad časom. Zdá sa teda, že takéto mená sa nevypovedajú Bohu časovým spôsobom.

I q. 13 a. 7 arg. 5

Okrem toho, nejaká vec sa nazývavzťažnou podľa vzťahu, napríklad pán podľa panovania a biele podľa bieloby. Akteda vzťah panovania nie je v Bohu reálne, ale len pojmovovo, vyplýva z toho, že Boh nie je Pánom reálne, čo je zjavne mylné.

I q. 13 a. 7 arg. 6

Okrem toho, u vzťažných vecí, ktoré nie sú zároveň na základe prirodzenosti, môže byť jedno bez toho, aby iné existovalo, ako napríklad poznateľné existuje, aj keď neexistuje veda, ako sa o tom hovorí v diele *Kategórie*. [9] No vzťažné mená, ktoré sa vypovedajú o Bohu a

stvoreníach, nie sú zároveň nazáklade prirodzenosti. Teda niečo sa môže vypovedať o Bohu vzťažným spôsobom kstvoreniam, aj keď stvorenie neexistuje. A tak tieto mená ako „Pán“ a „Stvoriteľ“ sa vypovedajú o Bohu od večnosti, a nie časovým spôsobom.

I q. 13 a. 7 s. c.

No proti tomu stojí, čo hovorí Augustín v 5. knihe diela *O Trojici*, že toto vzťažné pomenovanie „Pán“ patrí Bohu časovým spôsobom.^[10]

I q. 13 a. 7 co.

Odpovedám, pričom treba povedať, že niektoré mená, ktoré obsahujú vzťah k stvoreniu, sa o Bohu vypovedajú od času, a nie od večnosti.

Kvôli evidencii tohto musíme vedieť, že niektorí tvrdili, že vzťah nie je vecou prirodzenosti, ale len rozumu. No žetoto je nesprávne, je zrejmé na základe toho, že samotné veci majú prirodzený poriadok a vzťah medzi sebou.

No i tak treba vedieť, že aj keď vzťah vyžaduje oba krajné body (*extrema*), môže sa správať trojako k tomu, čo je vecou prirodzenosti a rozumu. Niekedy jetotíž z oboch strán vecou rozumu, niekedy však poriadok či vzťah môže medzinimi byť len podľa uchopovania rozumu, ako keď povieme, že to isté je totožné s tým istým. Lebo keď rozum uchopuje jednu vec dvakrát a berie ju ako dve, čím uchopuje akýsi vzťah jej samotnej k sebe samému. A podobne je to v prípade všetkých vzťahov, ktoré sú medzi súcnom a ne-súcnom, a tvorí ich rozum keď uchopuje ne-súcno ako jeden z krajných bodov. A to isté je v prípade všetkých vzťahov, ktoré nasledujú úkon rozumu, napríklad ako rod, druh a podobné. Niektoré vzťahy sú pravými, keď oba krajné body sú vecou prirodzenosti, teda keď vzťah medzi dvoma je niečím, čo im obojmu patrí skutočne. Príkladom sú všetky vzťahy, ktoré nasledujú kvantitu ako „veľké“ a „malé“, „dvojaké“ a „polovičné“ a podobné, lebo kvantita je v oboch krajných bodoch. A podobne je to vo vzťahoch, ktoré nasledujú činnosť a trpnosť, napríklad „pohybujúce“ a „pohyblivé“, „otec“ a „syn“ a podobné. Niekedy je však vzťah v jednom krajnom bode vecou prirodzenosti a v druhom je len vecou rozumu. A k tomu dochádzavtedy, keď dva krajné body nepatria jednému poriadku. Napríklad ako zmysel aveda odkazujú na zmyslové a poznateľné, ktoré, keď sú nejakými vecami existujúcimi reálne, sú mimo zmyslového a inteligibilného poriadku; a preto vovede a zmysle je reálny vzťah podľa toho, keď je usporiadaný na poznanie alebo vnímanie vecí. No veci samotné, chápané samey v sebe, sú mimo tohto poriadku. Preto sa v nich nenachádza nijaký reálny vzťah k vede a zmyslu, ale len pomyselný vzťah, nakoľko ich rozum uchopuje ako krajné body vzťahov vedy azmyslu. Preto Filozof v 5. knihe *Metafyziky*^[11] hovorí, že sa nenazývajú vzťažnými podľa toho, že sa vzťahujú na iné veci, ale že iné veci sa vzťahujú na ne samé. A podobne sa „napravo“ nevypovedá o stĺpe, iba ak je napravo od živočícha; teda tento vzťah nie je reálne v stĺpe, ale v živočíchovi.

Keďže je teda Boh mimo celého poriadku stvorenia a všetky stvorenia sú nasmerované k nemu, a nie naopak, je zjavné, že stvorenia sa reálne vzťahujú k Bohu. No v Bohu nejestvuje nejaký jeho reálny vzťah k stvoreniam, ale len pomyselný, keďže sa stvorenia k nemu vzťahujú. A tak nič neprekáča tomu, aby mená, ktoré obsahujú vzťah k stvoreniu, boli vypovedané o Bohu z času, no nie na základe nejakej jeho zmeny, ale nazáklade zmeny stvorenia; napríklad ako sa stĺp ocitá po pravici živočícha, hoci nenastala zmena v ňom samom, ale v pohybujucom sa živočíchovi.

I q. 13 a. 7 ad 1

K prvému treba povedať, že niektoré vzťažné mená boli dané na označenie samotných vzťahov, napríklad „pán“, „sluha“, „otec“ a „syn“ a podobne a tieto sú vzťažné podľa bytia. Niektoré však boli dané na označenie vecí, ktoré sledujú nejaké vzťahy, napríklad „pohybujúca pohybovaný“, „predstavený a poddaný“ a iné podobné, ktoré sú vzťažné podľa vypovedania. Teda aj pri Božích menách treba zohľadniť tento rozdiel. Lebo niektoré označujú samotný vzťah k stvoreniu, napríklad „pán“. A takéto neoznačujú Božiu podstatu priamo, ale nepriamo, keďže ju predpokladá, ako „pán“ predpokladá moc, ktorá je Božou podstatou. Niektoré mená však označujú Božiu esenciu priamo a následne obsahujú vzťah, napríklad „spasiteľ“, „stvoriteľ“ a podobné, totiž označujú činnosť Boha, ktorá je jeho esenciou. No predsa obemena sa o Bohu vypovedajú z času, keďže obsahujú vzťah buď principiálne alebo následne, no nie nakoľko priamo alebo nepriamo označujú esenciu.

I q. 13 a. 7 ad 2

K druhému treba povedať, že vzťahy, ktoré sa o Bohu vypovedajú z času, sú v Bohu len pomyselné, pretože „stávať sa“ či „byť vytvorený“ sa nevypovedajú o Bohu, iba ak pomyselné bez toho, aby sa v ňom ako existujúcom odohrala nejaká zmena, ako napríklad vo výroku *Žalmu* 89, 1: „Pane, stal si sa našim útočiskom.“

I q. 13 a. 7 ad 3

K tretiemu treba povedať, že činnosť rozumu a vôle je v činiteľovi, a preto mená, ktoré označujú vzťahy nasledujúcepo úkone rozumu alebo vôle, sa o Bohu vypovedajú od večnosti. No tie mená, ktoré nasledujú úkony v súlade s našim spôsobom chápania a ktoré smerujú kvonkajším účinkom, sa vypovedajú o Bohu z času, napríklad ako „spasiteľ“, „stvoriteľ“ a podobné.

I q. 13 a. 7 ad 4

K štvrtému treba povedať, že vzťahy označené týmito menami, ktoré sa o Bohu vypovedajú z času, sa v Bohu nachádzajú len pomyselne; no opačné vzťahy sú v stvoreniach skutočne. Nehodí sa ani, aby bol Boh pomenúvaný vzťahmi, ktoré reálne existujú vo veciach, ak náš rozum spolupoznáva v Bohu opačné vzťahy. A ako sa o Bohu hovorí, že je vzťažne k stvoreniu, pretože stvorenie sa vzťahuje k nemu, ako hovorí Filozof v 5. knihe *Metafyziky*, [12] že poznateľné sa nazýva vzťažným preto, lebo veda sa vzťahuje k nemu.

I q. 13 a. 7 ad 5

K piatemu treba povedať, že Boh s tým spôsobom vzťahuje k stvoreniu, ako sa stvorenie vzťahuje k nemu. A keďže vzťah poddanosti (*relatio subiectionis*) je v stvorení reálne, vyplýva z toho, že Boh nie je len pomyselne, ale aj reálne Pán. Nazýva sa teda Pánom tým istým spôsobom, akým je mu podrobené stvorenie.

I q. 13 a. 7 ad 6

K šiestemu treba povedať, že musíme vedieť, či členy vzťahu sú zároveň prirodzenosťou, alebo nie sú. Netreba skúmať poriadok vecí, o ktorých sa členy vzťahu vypovedajú, ale označovania samotných členov vzťahu. Ak totiž jeden člen v sebe obsahuje druhý a naopak, tak sú zároveň prirodzenosťou, napríklad ako dvojnásobné a polovičné, otec a syn či impodobné. Ak však jeden člen vo svojom pojme obsahuje druhý, no nie naopak, tak nie sú zároveň prirodzenosťou. A týmto spôsobom sa k sebe majú veda a poznateľné. Lebo poznateľné sa vypovedá podľa možnosti, veda však podľa habitu alebo podľa uskutočnenia. Preto poznateľné podľa poriadku označovania existuje pred vedou. No ak sa vezme poznateľné podľa uskutočnenia, potom je s vedou zároveň podľa uskutočnenia, lebo poznané nie je nič iné než veda o ňom. Aj keďže teda Boh skôr než stvorenie, predsa v označení pána je obsiahnuté, že má sluhu a naopak, tak sú tieto dva členy vzťahu - pán a sluha - zároveň prirodzenosťou. Preto by Boh nebol Pánom, ak by predtým nemal stvorenie, ktorému je podriadené.

8. Či jmeno „Boh“ menom prirodzenosti, alebo činnosti

I q. 13 a. 8 arg. 1

Pri ôsmom sa postupuje takto: Zdá sa, že meno „Boh“ nie je menom prirodzenosti. Totiž Damascénsky v 1. knihe hovorí: (meno) Boh je odvodené od „*thein*“ (θεῖν), čo znamená „staráť sa“ a všetko opatrovať, alebo od „*aethein*“ (αἰθεῖν), čo je „horieť“ (naš Boh je oheň, ktorý stravuje všetko zlo), alebo od „*theastai*“ (θεᾶσθαι), čo znamená skúmať všetko. [13] Novšetry tieto mená patria k činnosti. Teda meno „Boh“ označuje činnosť, a nie prirodzenosť.

I q. 13 a. 8 arg. 2

Okrem toho, niečo pomenúvame tak, akoto poznávame. No Božia prirodzenosť je pre nás neznáma. Teda meno „Boh“ neoznačuje Božiu prirodzenosť.

I q. 13 a. 8 s. c.

No proti tomu stojí, čo hovorí Ambróz v 1. knihe diela *O viere*, že „Boh“ jemenom prirodzenosti. [14]

I q. 13 a. 8 co.

Odpovedám, pričom treba povedať, že ženie vždy je to isté, z čoho sa berie meno na označovanie, a to, čo sa menomoznačuje. Napríklad ako podstatu veci poznávame z jej vlastností alebočinností, tak podstatu veci pomenúvame niekedy podľa nejakej jej činnosti alebovlastnosti; napríklad ako podstatu kameňa pomenúvame podľa jeho úkonu, pretožezraňuje nohu (*lapis lædit pedem*). Apredsato toto meno nie je dávané na označenie tohto úkonu, ale podstaty kameňa.Ak však jestvujú nejaké veci, ktoré sú nám známe osebe, napríklad teplo, chlad,bieloba a podobné, tak sa nepomenúvajú na základe iných. Preto je v týchto(prípadoch) tým istým to, čo meno označuje, a to, z čoho meno na označovaniepochádza.

Pretože Boh nám nie je známy svojej prirodzenosti, ale sa stáva pre nás známym zo svojich činností aleboúčinkov, na základe toho ho môžeme pomenovať, ako sa vyššie povedalo. Teda meno „Boh“ je menom činnosti vzhľadom na to, z čoho sa meno dáva na označovanie.Toto meno sa totiž dáva na základe jeho všeobecnej prozreteľnosti, pretoževšetci, ktorí hovorili o Bohu, mali v úmysle pomenovať Bohom to, čo mávšeobecnú prozreteľnosť o všetkom. Preto Dionýz hovorí, že „božskosť všetkovidí dokonalou prozreteľnosťou a dobrotou.“[\[15\]](#)Meno „Boh“ je vzaté z tejto činnosti a dané na označenie Božej prirodzenosti.

I q. 13 a. 8 ad 1

K prvému treba povedať, že všetko, čoDamascénsky uvádza, patrí k prozreteľnosti, z ktorej sa berie meno „Boh“ naoznačovanie.

I q. 13 a. 8 ad 2

K druhému treba povedať, že akomôžeme prirodzenosť nejakej veci poznať z jej vlastností a účinkov, tak jumôžeme aj pomenovať. Pretože podstatu kameňa osebe môžeme poznať z jejvlastnosti, vediač čo je kameň, toto meno „kameň“ označuje samotnú prirodzenosťkameňa ako je osebe, lebo totiž označuje definíciu kameňa, na základe ktorejvieme, čo je kameň. Pretože pojem, ktorý sa označuje menom, je definícia, ako otom hovorí Filozof v 4. knihe *Metafyziky*.[\[16\]](#)No z účinkov Boha nemôžeme poznať Božiu prirodzenosť tak, ako je v sebe, abysme vedeli, čím je, ale len cestou vznešenosti (*per modum eminentiæ*), príčinnosti (*causalitatis*) a popierania (*negationis*),ako sa povedalo vyššie. A tak meno „Boh“ neoznačuje Božiu prirodzenosť. Totižtoto meno bolo dané na označenie niečoho, čo existuje nad všetkým, čo jepočiatkom všetkého a vzdialené od všetkého. Lebo toto sa mieni označiť, keď savyslovuje meno „Boh“.

P o z n á m k y

[\[1\]](#) Tuleň.

[\[2\]](#) Aristoteles, *Metafyzika*, X, 1, 1053a24.

[\[3\]](#) Analógia.

[\[4\]](#) Aristoteles, *O vyjadrovaní*, I, 16a2.

[\[5\]](#) DionysiosAreopagita, *De Div. Nom.*, cap. 1, MPG3/598.

[\[6\]](#) DionysiosAreopagita, *De Myst. Theol.*, cap. 1,MPG 3/999.

[\[7\]](#) Aristoteles, *Metafyzika*, III, 7, 1012a24.

[8] Ambrosius, *De Fide*, lib. 1, cap. 1, MPL 16/530.

[9] Aristoteles, *Kategórie*, VII, 7b30.

[10] Augustinus, *De Trin.*, V, cap. 16, MPL 42/922.

[11] Aristoteles, *Metafyzika*, IV, 15, 1021a30.

[12] Aristoteles, *Metafyzika*, IV, 15, 1021a30.

[13] Damascenus, *De Fide Orth.*, lib. 1, cap. 9, MPG94/838.

[14] Ambrosius, *De Fide*, lib. 1, cap. 1, MPL 16/531.

[15] Dionysios, *De Div. Nom.*, cap. 12, MPG 3/970.

[16] Aristoteles, *Metafyzika*, III, 7, 1012a24.

Z latinského originálu [Summa Theologiae](#) preložil Michal Chabada. Preklad vznikolako súčasť riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0112/12 „Vybrané prienikystredovekej a súčasnej filozofie“.

Vedecká redakcia prekladu: PhDr. Jozef Matula, PhD. a doc. Anton Vydra, PhD.

Prekladateľ pripravuje ďalšiu časť prekladu *Sumy teologickej*, ktorá vyjde v nasledujúcom čísle časopisu *Ostium*.

Predchádzajúce časti prekladu nájdete [tu](#).